

15.10.2021

Sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

HE 146/2021

AMKE ry:n lausunto hallituksen talousarvioesityksestä vuodelle 2022

Vuoden 2022 hallituksen talousarvioesityksessä ammatilliseen koulutukseen esitetään valtionosuudeksi 1 008,7 M€ sekä määräaikaista ja kertaluonteista 70 M€ hallitusohjelman tulevaisuusinvestointina, 16 M€ lähihoitajakoulutukseen, kokonaisrahoituksen noustessa 2,03 miljardiin euroon. Nimellinen kokonaisrahoitus nousee vuoteen 2021 verrattuna n. 73 M€. Tämä lisäys parantaa koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, mutta esitykseen sisältyy myös uusia vastuita. Samalla koronakriisi on merkittävästi vaikeuttanut toimintaa. Vuosina 2013–18 ammatillisesta koulutuksesta leikattiin yli 300 M€, kun samanaikaisesti opiskelijamäärä nousi 50 000:lla. Nykyisin rahoitustilanne on parantunut, mutta määräaikaosuudet ja oppivelvollisuuden kustannukset aiheuttava epävarmuutta. Pandemian jälkeinen oppimis- ja hyvinvointivelka edellyttää lisäksi toimia.

Oppivelvollisuuden laajennus

Ensi vuoden talousarvioesityksessä oppivelvollisuuden laajentamiseen kohdennetaan n. 13 M€, mikä tarkoittaa n. 282 euroa per opiskelija (Vuonna 2020 ja 2021 yhteisvalinnan kautta aloitti n. 46 500 uutta opiskelijaa). Suurin osa kustannuksista kohdentuu maksuttomiin opiskelumateriaaleihin. AMKE ry muistuttaa hallitusohjelman lupauksen mukaisesti kustannusten korvaamisesta koulutuksen järjestäjille. Tämä edellyttää huolellista seurantaa oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamista kustannuksista. AMKEN kevään 2021 jäsenkyselyn mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 94 prosenttia pitää OKM:n arviota ammatillisen koulutuksen maksuttomuuden kustannuksista riittämättömänä.

Tulevaisuusinvestoinnit

AMKE kiittää, että hallitusohjelman tulevaisuusinvestoinneista pidetään kiinni. Kumulatiivisesti kokonaissumma on ylittymässä 15 M€:lla hallitusohjelman 235 M€, jolloin summaksi tulee yhteensä 250 M€. Rahoituksen määräaikaisuus aiheuttaa kuitenkin merkittävää epävarmuutta tulevaisuuteen. Rahoituksen kohdistuessa henkilöstökustannuksiin, koulutuksen järjestäjien tulisi voida luottaa, että rahoitus jatkuu määräajan jälkeen. Ammatilliseen koulutukseen yleiskatteelliseen perusrahoitukseen tarvitaan n. 100 M€ nosto, jolloin ns. tulevaisuusinvestointi saadaan budjettikehykseen, oppivelvollisuuden todelliset kustannukset katetaan ja koulutuksen saatavuudesta sekä laadusta voidaan huolehtia myös jatkossa. On erittäin tärkeää, että määräajan jälkeen tulevaisuusinvestointien rahoitusosuus tulisi saada budjettikehykseen.

Lähihoitajakoulutus

Sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutukseen eli lähihoitajakoulutukseen kohdennetaan budjetissa 16 M€ hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi. Tähän mennessä rahoitusta on myönnetty yhteensä 47 M€. Varattu kokonaissumma vuosille 2020–24 on 116,5 M€. Väestön ikääntyminen lisää tarvetta hoitohenkilöstön lisäämiseen ja hoitajamitoituksen muutoksen myötä on arvioitu, että Suomeen tarvitaan lähivuosina 5 000 uutta lähihoitajaa, erityisesti vanhustenhoitoon.

Lähihoitajakoulutus on ollut vetovoimainen tutkinto, mutta vanhustenhoitoon suuntautumisvaihtoehtona on vähemmän suosittu. Lisäyksen onnistuminen edellyttää merkittävää vetovoimatyötä koko toimialalla uusien opiskelijoiden saamiseksi. Erityisesti oppisopimuskoulutus muotona on vetovoimainen. AMKE ry muistuttaa, että myös muilla toimialoilla on työvoimapulaa, esimerkiksi Teknologiateollisuus ry on arvioinut syyskuussa 2021 osaajatarveselvityksessään, että ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden määrä tulisi yli kaksinkertaistaa, jotta alan työvoimatarpeeseen voitaisiin vastata.

Työvoimakoulutus

Talousarvioesityksessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalla työvoimakoulutuksessa ammatillisen koulutuksen ja kotouttamiskoulutuksen rahoitusta esitetään vähennettäväksi. Työvoimakoulutuksessa ammatillinen koulutus laskee 44,1 M€:oon (2021 55M€, 2020 67,7 M€) ja kotouttamisen osuus laskee 53,3 M€:oon (v. 2021 55M€, 2020 60,4 M€).

Pandemian aiheuttamasta laaja työttömyys on kääntynyt yhä useammalla alalla työvoimapulaksi. Koulutus on tehokas keino parantaa työllisyyttä ja vastata kasvavaan työvoimapulaan. Syyskuussa julkaistun kauppakamareiden jäsenyrityksille suunnatussa kyselyssä lähes 75 prosenttia yrityksistä kokee pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Ammatillisen koulutuksen rahoitusosuuden laskeminen jälleen n. 11 M€:lla (jopa 23,6 M€ vuoteen 2020) vaikeuttaisi merkittävästi työllisyyspalveluiden saatavuutta.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen yleistilanne

Tänä vuonna ammatillisen koulutuksen rahoitustilanne on parantunut hieman. Koronakriisin aiheuttama oppimis- ja hyvinvointivaje on haastavaa yhdessä oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon kanssa. Vuonna 2020 valmistuneita oli 65 000 ja vuonna 2019 71 500. Osalla opiskelijoista valmistuminen on viivästynyt, osalla taas opinnot ovat keskeytyneet koronapandemian takia. Koronatilanne on vaikeuttanut merkittävästi työpaikalla oppimisen mahdollisuuksia erityisesti palvelualoilla. Tarve erilaisille tukitoimille jatkuu vielä pitkään. On myös tärkeää purkaa koronatoimet, jotta koulutusta päästään järjestämään taas normaalisti.

Rahoituksen määräaikaaisuudet, pirstaleisuus ja lukuisat rahoitushaut vaikeuttavat pitkäjänteisen toiminnan toteuttamista ja kehittämistä. AMKE ry esittää, että jatkossa rahoitus jaettaisiin pääosin yleiskatteellisina valtionosuuksina lukuisten hakukierrosten sijaan.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu

Saku Lehtinen

toimitusjohtaja

asiantuntija

Lisätiedot: asiantuntija Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi